

Заклучэнне. Народны паэт Латвіі Я.Райніс унёс выключна вялікі ўклад у захаванне і развіццё культурнай самабытнасці жыхароў латгальскага рэгіёну, а таксама ў наладжванні культурных кантактаў Беларусі і Латвіі. Літаратурная спадчына Я.Райніса працягвае жыць у культурнай прасторы абодвух народаў, з'яўляючыся стымулам для творчасці сучасных паэтаў і крыніцай змястоўных, культуралагічна вывераных вобразаў.

Спіс літаратуры:

1. Панізнік, С. Пры сьвячэньні... / С. Панізнік. – Вільня: Наша будучыня, 2004.
2. Rainis, Y. Dzive un darbi / Y. Rainis. – Т. I. – Riga, 1925.
3. Александровіч, С. Слова – багацце / С. Александровіч. – Мінск.: Мастацкая літаратура, 1981.
4. Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне / рэд. І.Я. Навуменка; АН БССР, Ін-т літ-ры імя Я. Купалы. – Мінск: Навука і тэхніка, 1980.
5. Броўка, П. Збор твораў у 9 тамах / П. Броўка. – Т. 4. – Мінск.: Мастацкая літаратура, 1989.

БЕЛАРУСКІ КРЫТЫК, ЛІТАРАТУРАЗНАВЕЦ МІХАІЛ ПІЯТУХОВІЧ

*І.В. Саматой
Віцебск, УО “ВГУ імя П.М. Маішэрава”*

1920-1930-я гг. сталі якасна новым этапам у станаўленні і развіцці беларускай літаратурнай навукі. Менавіта ў дадзены перыяд, і асабліва ў першай яго палове, беларускае літаратуразнаўства надзвычай вырасла, пасталела і набыло статус самастойнай нацыянальнай галіны навуковых ведаў. Дасягненні беларускага літаратуразнаўства гэтага часу ў першую чаргу звязаны з дзейнасцю М. Гарэцкага, І. Замоціна Я. Барычэўскага, А. Вазнясенскага. Даволі значнай фігурай быў Пятуховіч Міхаіл Мікалаевіч – беларускі літаратуразнавец, крытык, педагог, спадчына якога не атрымала пакуль сістэматычнага асэнсавання.

Матэрыял і метады. У даследаванні выкарыстаны прыёмы канкрэтна-гістарычнага і апісальнага метадаў.

Вынікі і іх абмеркаванне. М.М. Пятуховіч нарадзіўся 23 лютага 1891 года ў вёсцы Алексінічы Сенненскага павета Магілёўскай губерні, цяпер Сенненскі раён Віцебскай вобласці ў сям’і вясковага праваслаўнага святара. Сярэдняю адукацыю атрымаў ў Магілёўскай духоўнай семінарыі. У 1917 годзе скончыў гісторыка-філалагічны інстытут у г. Нежыне і быў накіраваны ў Петраградскі ўніверсітэт для падрыхтоўкі да прафесарскага звання на кафедры рускай мовы і славеснасці. У пачатку 1920 года матэрыяльныя цяжкасці, голад, хвароба жонкі прымусіла сям’ю пераехаць у Адэсу да сваякоў жонкі. Там Пятуховіч працаваў інструктарам у адзеле народнай адукацыі і на іншых адміністрацыйна-педагагічных пасадах. У сувязі з абвешчэннем БССР і пачаткам працэсу беларусізацыі ўзнікла вострая патрэба ў навуковых кадрах. Пятуховіч, як беларус, у 1921 годзе накіраваўся на радзіму для навуковай і педагагічнай дзейнасці.

Пачынаецца яго кар’ера ў якасці беларускага вучонага. У верасні 1921 года ён член навуковай тэрміналагічнай камісіі, з лютага 1922 – навуковы супрацоўнік, з 1925 – правадзейны член Інбелкульта, з 1929 – правадзейны член Акадэміі навук БССР, якім ён з’яўляецца да 1936 года. Адначасова з навуковай дзейнасцю сумяшчалася педагагічная праца. У 1921–26 гг. выкладаў беларускую літаратуру ў

Беларускім педагагічным тэхнікуме, быў намеснікам дырэктара ўстановы па навучальнай рабоце. У 1922 годзе адбылася знакавая падзея ў культурным жыцці Беларусі – адкрыццё Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, куды адразу запрасілі на выкладчыцкую дзейнасць прафесара М. Пятуховіча. З лютага 1922 года займаў пасаду дацэнта, з кастрычніка 1926 з’яўляўся прафесарам на кафедры беларускай літаратуры, чытаць лекцыі па наступных дысцыплінах “Беларуская літаратура”, “Заходнееўрапейская літаратура”. У маі абраны на пасаду дэкана педагагічнага факультэта.

У пачатку 1930-ых гг. у сувязі з негатыўнымі тэндэнцыямі: вульгарны сацыялагізм, судовыя і палітычныя працэсы над так званымі “ворагамі народа”, куды была занесена амаль уся тагачасная беларуская інтэлігенцыя, пад пагрозай рэпрэсій апынуўся і М. Пятуховіч, які меў “непралетарскае паходжанне”. Яго абвінавачваюць ў контррэвалюцыйнай дзейнасці. Сям’я вырашае выехаць за межы Беларусі: у 1937 годзе спачатку ў Нальчык, а потым у г. Аржанікідзе, дзе ён працягвае сваю выкладчыцкую дзейнасць. Працаваў выкладчыкам-славістам у Паўночна-Каўказкім педагагічным інстытуце, загадваў кафедрай замежных літаратур у Паўночна-Асецінскім педагагічным інстытуце. Але рэпрэсіі 1937 года не абмінулі М. Пятуховіча. У студзені ён быў арыштаваны, прывезены ў Мінск і, як нацдэм, рашэннем калегіі Вярхоўнага суда СССР ад 19 снежня 1937 года прыгавораны да расстрэлу. 20 снежня 1937 года (па іншых звестках 5 кастрычніка 1938 года) вядомы беларускі вучоны М. Пятуховіч быў расстраляны. Рэабілітаваны ў 1957 годзе.

Яшчэ да пачатку сваёй дзейнасці на ніве беларускай навукі М. Пятуховіч спецыялізаваўся па заходнееўрапейскіх літаратурах, у прыватнасці французскіх рамантыках. Шэраг прац прысвяціў творчасці паэта Альфрэда дэ Віні (“Дэ Віні як мысліцель”). Як крытык і даследчык беларускай літаратуры выступіў у друку ў 1921 годзе з артыкуламі, прысвечанымі творчасці Якуба Коласа. Рэдактар-укладальнік першай гісторыка-літаратурнай хрэстаматыі “Выпісы з беларускае літаратуры: новы і найноўшыя кругабегі” (1923). Ён аўтар артыкулаў пра Ф. Скарыну, Ф. Багушэвіча, Я. Купалу, Я. Коласа, М. Багдановіча, Ц. Гартнага, Ядвігіна Ш., М. Чарота, К. Чорнага, П. Труса: “Францішак Скарына і яго літаратурная дзейнасць” (1926). “Ля вытокаў лірыкі Я Купалы” (1927), “Паэтычнае светаадчуванне ў творчасці Якуба Коласа” (1927). Яго даследаванні вылучаліся грунтоўнасцю, канкрэтным аналізам мастацкіх твораў, імкненнем вызначыць рысы творчай індывідуальнасці пісьменніка, заглыбіцца ў яго мастацкі свет.

Сукупнасць фактаў беларускага літаратурнага працэсу, якія М. Пятуховіч сабраў і прааналізаваў былі сістэматызаваныя ў яго працы “Нарысы гісторыі беларускай літаратуры: агляд літаратурна-ідэалагічных плыняў XIX і XX стст.” (ч. 1), якая была выдадзена ў Мінску ў 1928 годзе. “Нарысы ...” безумоўна мелі станоўчае значэнне для метадалагічных пошукаў літаратуразнаўчай навукі. Між тым у іх адлюстраваліся і характэрныя для таго часу супярэчлівасці. У працы назіралася імкненне даць ідэйна-эстэтычную ацэнку, у аснову якой была пакладзена вульгарна-сацыялагічная канцэпцыя, якая сцвярджала сацыяльную і класавую абумоўленасць мастацкай творчасці, непасрэдную залежнасць зместу літаратурнага твора ад класавай прыналежнасці яго аўтара, а форма падавалася “як вытворная ад сацыяльна-эканамічных фактараў” [1, 21]. Так, на думку Пятуховіча, М. Багдановічу ўласцівы рэалізм, рамантызм, сімвалізм і імпрэсіянізм, што абумоўлена яго паходжаннем і адарванасцю ад працоўных мас.

Найбольшага поспеху навуковец дасягнуў, калі адышоў ад

сацыялагітарскай схемы а аналіз творчасці канкрэтнага пісьменніка будаваў на прынцыпах эстэтычнага пачуцця і непасрэднага назірання. М. Пятуховіч адчуваў, што літаратурны працэс, практыка творчасці пярэчаць патрабаванням тэорыі, імкнуўся ўнесці ў жорсткія схемы карэктывы, абгрунтоўваючы, насуперак вульгарызатарам, ролю суб'ектыўна-псіхалагічнага фактару ў творчасці мастака. Гэтыя ўдакладненні не страцілі сваю актуальнасць і сёння.

У 1930-х гг. у яго працах назіралася тэндэнцыя да крытыкі так званага “нацыянал-дэмакратызму” у літаратуры: “Буржуазны нацыяналізм у беларускай літаратурнай крытыцы і літаратуразнаўстве” (ЛіМ, 1936). Вядомы працы М. Пятуховіча і па вывучэнні беларускага фальклору: “Звычаі і песні беларускага селяніна ў іх гаспадарчай аснове” (1928).

Імя прафесара М. Пятуховіча цесна звязана з гісторыяй пошуку аўтара вядомай беларускай паэмы “Тарас на Парнасе”. Ён захаваў і апісаў рукапісы беларускага польскамоўнага паэта XIX ст. Аляксандра Рыпінскага, сярод якіх быў знойдзены твор за подпісам Канстанціна Вераніцына. Праца М. Пятуховіча “Рукапісы А. Рыпінскага” была апублікавана толькі ў 1990 годзе В. Скалабанам.

Заклучэнне. Аб узроўні літаратурнай крытыкі, ступені яе ўздзеяння на літаратурны працэс, на маральна-творчую атмасферу ў пісьменніцкім асяроддзі можна гаварыць у тым выпадку, калі ў крытыцы сфарміраваліся пэўныя творчыя індывідуальнасці. Адной з такіх індывідуальнасцей быў М. Пятуховіч, дзякуючы якому, ў 1920–1930 гг. XX ст. быў зроблены значны крок у развіцці беларускага нацыянальнага літаратуразнаўства.

Спіс літаратуры

1. Пятуховіч, М. Нарысы гісторыі беларускай літаратуры / М. Пятуховіч. – Ч. 1: Агляд літаратурна-ідэалагічных плыняў XIX і пачатку XX ст. – 1928.

СОЧЕТАНИЯ С ЭТНОНИМАМИ И СПОСОБЫ ИХ ПЕРЕДАЧИ В НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ

Т.Ф. Семченко
Витебск, УО «ВГУ им. П.М. Машерова»

Зачастую в речи мы употребляем сочетания, имеющие в своем составе компоненты, обозначающие принадлежность к какой-либо нации, народности, племени, например, *французская булка, шведская стенка, турецкий барабан* и другие. Подобные сочетания характеризуют быт определенного народа, предметы, используемые в его обиходе, болезни, распространенные в данной стране, камни и минералы, часто встречающиеся в конкретной местности, предметы, изобретенные представителями той или иной нации. Изучением таких лексем занимается этнонимика (раздел ономастики). Однако сочетания с этнонимами в русском и немецком языке недостаточно изучены. Этим и определяется актуальность нашего исследования.

Целью работы является выявление особенностей функционирования сочетаний с этнонимами и способов их передачи в немецком языке.

Материал и методы. Материалом исследования послужили данные переводных словарей русского и немецкого языков. В данной работе были использованы описательный метод и метод сопоставительного анализа.

Результаты и их обсуждение. Исследуемые нами сочетания с этнонимами